

Krzysztof Sas-Nowosielski^{1,*}, Wioletta Szóstak²

¹ AKADEMIA WYCHOWANIA FIZYCZNEGO IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

² UNIWERSYTET ŚLĄSKI W KATOWICACH

WIEDZA I POSTAWY TRENERÓW W ZAKRESIE DOPINGU I PRZECIWDZIAŁANIA TEMU ZJAWISKU W SPORCIE

Abstract

Knowledge and attitudes of sports coaches with regard to doping and counteracting doping in sport

Background. The aim of the study was to establish the attitudes and knowledge of sports coaches with reference to doping and anti-doping policies. **Material and methods.** The study included 100 coaches representing 11 disciplines. They filled in an anonymous questionnaire assessing their knowledge of and attitudes toward doping. **Results.** The coaches' overall anti-doping attitude is positive and quite strong ($M = 4.55$, $SD = 0.65$). The strongest partial attitude was toward sanctions for breaking anti-doping rules ($M = 5.35$, $SD = 0.91$), the weakest – toward the possibility of succeeding without doping ($M = 3.92$, $SD = 1.35$). In the three categories of knowledge items, the percentage of correct responses were similar: 54.17% for athletes' rights and duties, 53.57% for doping control procedures, and 53.33% for banned performance-enhancing drugs. The main sources of information for coaches were the Internet and television. **Conclusions.** The anti-doping attitudes of coaches are positive but it seems necessary to increase their knowledge, especially with planned educational programs.

Key words: doping, sport, coach

Słowa kluczowe: doping, sport, trener

WPROWADZENIE

Zjawisko sztucznego – tj. wykraczającego poza „naturalne” zachowania, takie jak odżywianie czy wykonywanie ćwiczeń fizycznych – wspomaganie organizmu człowieka, aby mógł on dokonywać transgresji swoich możliwości wysiłkowych, ma historię tak długą jak sam sport, choć dopiero w 1928 r. zostało formalnie zakazane w przepisach Międzynarodowego Stowarzyszenia Federacji Lekkoatletycznych (IAAF, International Association of Athletics Federations) (Rosen, 2008). Dekadę później, w 1939 r., Organizacja Zdrowia Ligi Narodów wydała publikację zatytułowaną *Doping*, której autor, Ove Boje, zauważa, że „szaleństwo bicia rekordów oraz pragnienie usatysfakcjonowania rozentuzjasmowanej publiczności odgrywają coraz większą rolę i zaczynają być wyżej cenione niż zdrowie samych sportowców”

(cyt. za: Yesalis i wsp., 2001, s. 44). Od tamtej pory zjawisko to przybrało rozmiary prawdziwej epidemii w sporcie (a także rekreacji), z wykorzystaniem coraz bardziej wysublimowanych środków i metod, w tym także tworzonych wyłącznie w celu oferowania ich sportowcom – jak miało to miejsce np. podczas słynnej afery z udziałem laboratorium BALCO, w wyniku której z firmamentu gwiazd sportu spadły takie sławy, jak Tim Montgomery, Kelli White czy Marion Jones (McCloskey i Bailes, 2005).

Strategie przeciwdziałania omawianemu zjawisku tradycyjnie opierają się na dwóch filarach: systemie kontroli i sankcji oraz edukacji. Ten drugi, przez długi czas zaniedbywany, w ostatnich latach zyskuje na znaczeniu, znajdując silne oparcie w Światowym Kodeksie Antydopingowym, w którym znalazły się zapisy podkreślające istotną rolę działań edukacyjnych i konieczność ich podejmowania, zwłaszcza – choć nie tylko – wobec młodych sportowców (World Anti-Doping Code, 2015). Zarówno „odbiorcami”,

* Autor korespondencyjny

jak i źródłem działań edukacyjnych są trenerzy – już chociażby dlatego, że poprzez to, co mówią i jak się zachowują, wywierają wpływ na postawy i wiedzę swoich podopiecznych. Wszak są to osoby, z którymi zawodnicy spędzają dużo czasu, z którymi nierzadko się identyfikują, a dla zawodników w wieku juniorskim trenerzy pełnią wręcz funkcję *in loco parentis*, stając się niekiedy najważniejszymi osobami wprowadzającymi w wartości kulturowe (Cassidy i wsp., 2006). Dlatego wyznawane przez trenerów wartości, ich przekonania, kreowany klimat motywacyjny, preferowane style kierowania wychowawczego itp. stanowią istotne czynniki warunkujące wartości, przekonania czy orientację motywacyjną ich podopiecznych. Jako takie stanowią częsty przedmiot badań pedagogów, psychologów i socjologów sportu.

CEL BADAŃ

Ponieważ – co zaskakujące w kontekście poczynionych wyżej uwag – niewiele badań poświęcono zagadnieniom postaw i przekonań trenerów w odniesieniu do dopingu w sporcie (Backhouse i McKenna, 2012; Blank i wsp., 2014), celem badań było zdiagnozowanie postaw i wiedzy trenerów w zakresie dopingu i przeciwdziałania dopingowi w sporcie. Postawiono zatem dwa pytania badawcze:

1. Jaki kierunek i siłę wykazują postawy trenerów wobec zjawiska dopingu i przeciwdziałania dopingowi w sporcie?

2. Jak przedstawia się wiedza trenerów na temat zakazanych substancji i metod, praw i obowiązków trenera i zawodnika oraz procedur kontroli antydopingowych?

MATERIAŁ I METODY

W badaniach wzięło udział 100 trenerów reprezentujących 11 dyscyplin sportu: akrobatykę sportową, lekkoatletykę, szermierkę, koszykówkę, piłkę nożną, pływanie, piłkę ręczną, wspinaczkę sportową, judo, piłkę siatkową oraz tenis.

Postawy wobec dopingu oceniano za pomocą kwestionariusza, który składał się

z czterech podskal, oceniających postawy wobec kontroli antydopingowych (np. „Dyskwalifikowanie sportowców złapanych na dopingu uważam za słuszne”), wobec sankcji za naruszenie przepisów antydopingowych (np. „Stosowanie dopingu należy surowo karać, by chronić interes «czystych» sportowców”), wobec moralnego wymiaru dopingu w sporcie (np. „Stosowanie dopingu jest niemoralne”) oraz wobec możliwości osiągnięcia sukcesów w sporcie bez niedozwolonego wspomaganie (np. „Stosowanie dopingu jest konieczne, aby mieć szansę w walce sportowej”). Pozycje każdej z podskal były oceniane na 5-stopniowej skali Likerta, od 1 (zdecydowanie się nie zgadzam) do 5 (zdecydowanie się zgadzam). Rzetelność narzędzia oceniono przy użyciu metody zgodności wewnętrznej, posiłkując się wzorem alfa Cronbacha. Rzetelność wszystkich podskal wahała się od zadowalającej do wysokiej, z wartościami alfa od 0,63 (postawa wobec sankcji) do 0,86 (postawy wobec możliwości osiągnięcia sukcesów w sporcie bez niedozwolonego wspomaganie). Przyjęto, iż z pozytywnym kierunkiem postaw mamy do czynienia, gdy uzyskane wartości były większe od 3, z negatywnym zaś – gdy były mniejsze od 3.

Wiedzę oceniano za pomocą kwestionariusza składającego się z 32 stwierdzeń na temat zakazanych substancji i metod, praw i obowiązków trenera i zawodnika oraz procedur kontroli antydopingowych. Zadaniem badanego było ocenienie prawdziwości każdego ze stwierdzeń na skali: prawda – fałsz – nie wiem. Pozycje kwestionariusza zostały w większości zaczerpnięte z przepisów Światowego Kodeksu Antydopingowego (World Anti-Doping Code, 2015).

W analizie statystycznej wykorzystano statystyki opisowe, a do oceny różnic między trenerami dyscyplin zespołowych i indywidualnych – z uwagi na spełnienie założeń normalności rozkładów i jednorodności wariancji – wykorzystano test *t*-Studenta; obliczono też wielkość efektu (siłę związku) między zmiennymi, posiłkując się wskaźnikiem *d* Cohena. Zgodnie z powszechnie stosowanymi kryteriami za progowe wartości wskaźnika, które można zwerbalizować jako małą, średnią (umiarkowaną) i dużą siłę

związku, uznano odpowiednio 0,20, 0,50 oraz 0,80 (Speed i Andersen, 2000). Przyjęto poziom istotności $\alpha = 0,05$.

WYNIKI

Postawy wobec dopingu

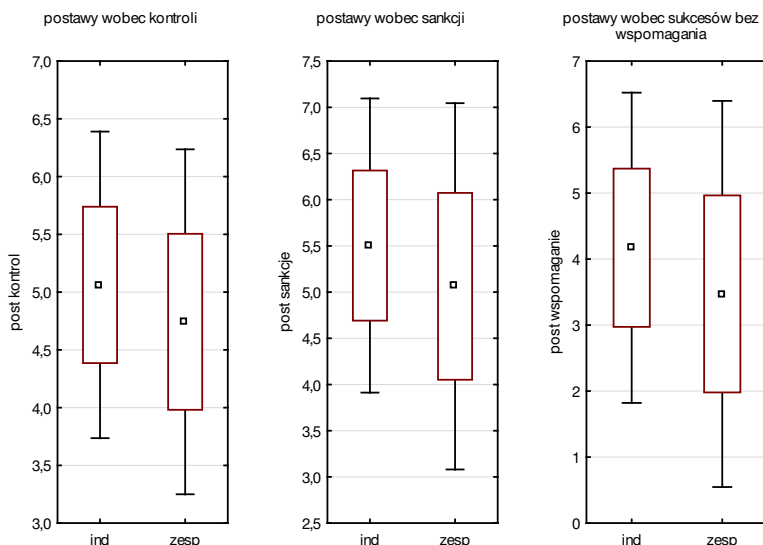
Trenerzy zadeklarowali pozytywne postawy wobec przeciwdziałania dopingowi, których siłę można określić jako dużą (wskaźnik globalny $M = 4,55$; $SD = 0,65$). Najsilniejszą z postaw częściowych okazała się postawa wobec nakładania sankcji za naruszanie przepisów antydopingowych ($M = 5,35$; $SD = 0,91$), najłagodniejszą – postawa wobec możliwości osiągnięcia sukcesów w sporcie bez niedozwolonego wspomagania ($M = 3,92$; $SD = 1,35$). W tym ostatnim przypadku wartość średniej sugeruje wprowadzenie pozytywny kierunek, lecz siłę na granicy neutralności lub ambiwalencji postawy. Wartości średnich obu pozostałych postaw częściowych wyniosły 4,95 ($SD = 0,72$) dla postaw wobec kontroli antydopingowych oraz 4,67 ($SD = 0,88$) dla postaw wobec moralnego wymiaru dopingu w sporcie. We wszystkich postawach częściowych, z wyjątkiem ostatniej z wyżej wymienionych, zaobserwowano istotne sta-

tystycznie różnice ($p < 0,05$) między trenerami dyscyplin zespołowych a trenerami dyscyplin indywidualnych (ryc. 1). We wszystkich tych przypadkach trenerzy dyscyplin indywidualnych deklarowali większą siłę postaw niż trenerzy dyscyplin zespołowych. Wyniki wyniosły odpowiednio: postawa wobec możliwości osiągnięcia sukcesów w sporcie bez niedozwolonego wspomagania: 4,17 wobec 3,47, $t_{(98)} = 2,56$, $p = 0,011$, $d = 0,52$; postawa wobec sankcji: 5,50 wobec 5,06, $t_{(98)} = 2,38$, $p = 0,019$, $d = 0,50$; postawa wobec kontroli: 5,06 wobec 4,74, $t_{(98)} = 2,16$, $p = 0,033$, $d = 0,46$.

Wiedza na temat dopingu

Najczęściej deklarowanymi źródłami wiedzy na temat dopingu były dla trenerów przede wszystkim Internet ($n = 89$) oraz telewizja ($n = 60$), a w dalszej kolejności koledzy ($n = 19$), książki, głównie z zakresu medycyny sportowej, opracowania na temat dopingu, żywienia i suplementacji oraz historii sportu ($n = 14$), prasa sportowa ($n = 13$). Tylko pojedyncze osoby wskazały specjalistyczne szkolenia ($n = 4$), konferencje trenerskie ($n = 2$), osobiste doświadczenie ($n = 2$) oraz broszury komisji antydopingowej ($n = 1$).

Średni wynik odpowiedzi na pytania dotyczące wiedzy na temat dopingu wyniósł

Ryc. 1. Średnie i odchylenia standardowe postaw częściowych wobec dopingu, dla których zaobserwowano różnice między trenerami dyscyplin indywidualnych i zespołowych

Tab. 1. Rozkład odpowiedzi na poszczególne pytania dotyczące wiedzy na temat dopingu i procedur antydopingowych

Lp. Pozycja	Odpowiedź prawdziwa	Nie wiem	Odpowiedź nieprawdziwa
1. Trener może towarzyszyć zawodnikowi do stacji kontroli dopingu	60	16	24
2. Zawodnik wytypowany do kontroli ma obowiązek niezwłocznego poddania się jej	42	16	42
3. Zawodnik jest odpowiedzialny za to, co znajduje się w jego organizmie, nawet jeśli doszło do tego przypadkowo	75	16	9
4. Niestawienie się zawodnika w punkcie kontroli dopingu mimo wezwania może pociągnąć za sobą uznanie go za winnego stosowania dopingu	72	10	18
5. Zawodnik może przyjść do punktu kontroli dopingu z własnym pojemnikiem na mocz	7	14	79
6. Zawodnik ma prawo być obecny przy otwarciu i analizie próbki B	69	21	10
7. Wykrycie w próbce zawodnika dwóch zakazanych substancji, za które przewidziane są sankcje różnej wysokości, pociąga za sobą nałożenie kary surowszej	43	24	33
8. Kontrole dopingowe mogą być prowadzone tylko podczas zawodów	91	6	3
9. Zawodnik, który został już poddany kontroli, nie może być poddany następnej przed upływem miesiąca	20	37	43
10. Lekarz lub trener zachęcający zawodnika do stosowania dopingu mogą być pociągnięci do odpowiedzialności	90	10	0
11. W odżywkach mogą znajdować się zakazane substancje	73	5	22
12. W powszechnie dostępnych lekach bez recepty mogą znajdować się zakazane substancje	83	10	7
13. Zawiadomienie o wyniku kontroli zawodnik otrzymuje niezależnie od wyniku	13	17	70
14. Jeśli wynik kontroli był pozytywny, zawodnik ma prawo w ciągu 7 dni odwołać się od wyniku analizy	79	16	5
15. Jeśli lekarz zespołu zapisze zawodnikowi lek, po którym zawodnik zostanie osądzony za doping, winę ponosi lekarz, a nie zawodnik	39	24	37
16. Stosowanie sterydów prowadzi do wahań nastroju	80	20	0
17. Przyjmowanie sterydów powoduje zwiększenie stężenia „złego” cholesterolu we krwi	40	56	4
18. Sterydy anaboliczne podnoszą wytrzymałość tlenową	16	28	56
19. Doustne formy sterydów są bezpieczniejsze dla wątroby niż formy domięśniowe	39	53	8

20.	Sterydy mogą powodować przerost mięśnia sercowego	80	18	2
21.	Stymulanty są substancjami o działaniu pobudzającym do działania i maskującym uczucie zmęczenia	75	25	0
22.	Stymulanty należą do środków dopingujących zabronionych na zawodach i poza zawodami	15	40	45
23.	Alkohol w niektórych dyscyplinach sportu jest także uznawany za środek dopingujący	69	15	16
24.	Sterydy są zabronione tylko w trakcie zawodów i nie podlegają kontroli poza zawodami	77	15	8
25.	Insulina jest uznawana za środek dopingujący	20	53	27
26.	Manipulacje genetyczne są już traktowane jako doping	66	34	0
27.	Stymulanty są uznawane za środek dopingujący podczas zawodów i nie podlegają kontroli pomiędzy nimi	22	40	38
28.	EPO jest hormonem stymulującym wytwarzanie czerwonych krwinek	73	18	9
29.	Kreatyna jest uznawana za środek dopingujący	71	17	12
30.	Beta-blokery są substancjami przyjmowanymi dla maskowania efektów zmęczenia	11	57	32

53,67% prawidłowych wobec 21,59% nieprawidłowych. Widoczny jest jednak znaczny rozrzut w poszczególnych pytaniach. O ile 9 na 10 trenerów prawidłowo odpowiedziało, iż kontrole antidopingowe mogą być prowadzone zarówno w trakcie zawodów sportowych, jak i poza nimi oraz że sankcje za naruszenie przepisów antidopingowych mogą być wyciągane także wobec innych osób, a nie tylko zawodnika, niemal 8 na 10 błędnie uznało, iż zawodnik wezwany do kontroli może przyjąć z własnym pojemnikiem na moc. Ogólnie można stwierdzić, że w każdej z kategorii wiedzy odsetki trenerów udzielających prawidłowych odpowiedzi były podobne i wynosiły: 54,17% w odniesieniu do wiedzy na temat praw i obowiązków zawodnika, 53,57% w odniesieniu do wiedzy na temat procedur kontroli antidopingowych oraz 53,33% w odniesieniu do wiedzy na temat zakazanych substancji. W przypadku tej ostatniej kategorii zaobserwowano jednak najmniejszy odsetek odpowiedzi błędnych (16,82% wobec 30,33% dla praw i obowiązków zawodnika oraz 27,29% dla procedur kontroli). Dokładne dane przedstawiono w tabeli 1.

DYSKUSJA

Pomimo istotnej roli wychowawczej, jaką pełnią trenerzy sportu przez samo posiadanie określonych postaw i przekonań, do rzadkości należą diagnozy tych zmiennych w odniesieniu do zjawiska doping. Backhouse i McKenna (2012) w światowej literaturze anglojęzycznej byli w stanie znaleźć jedynie cztery publikacje dotyczące omawianego zjawiska. Obecnie – o ile autorom niniejszej publikacji wiadomo – przegląd ów mógłby zostać poszerzony o jedną tylko pozycję (Blank i wsp., 2014). Uwzględniając luki w istniejącej wiedzy, w tym zwłaszcza w odniesieniu do Polski, celem badań było dokonanie diagnozy postaw wobec doping i przeciwdziałania dopingowi w sporcie oraz wiedzy na temat tego zjawiska wśród trenerów sportu. Z uzyskanych danych wynika, że trenerzy deklarują pozytywne i dość silne postawy wobec przeciwdziałania dopingowi w sporcie. Ponieważ postawa jest współcześnie definiowana jako zgeneralizowana ocena określonego obiektu psychologicznego, świadomie lub nieświadomie dokonywana przez podmiot (Böhner i Wänke, 2004),

można stwierdzić, że badani trenerzy pozytywnie oceniają podejmowane wspólnie kroki na rzecz przeciwdziałania dopingowi w sporcie. Dotyczy to zwłaszcza zasadności nakładania sankcji za naruszenie przepisów antydopingowych, choć jednocześnie trenerzy słabiej oceniają możliwości osiągnięcia sukcesów sportowych bez uciekania się do niedozwolonego wspomagania. W świetle wciąż na nowo ujawnianych afer dopingowych, obnażających nie tylko oszukańcze praktyki konkretnych sportowców, ale i całych zespołów, federacji sportowych, a być może nawet całych państw (zob. niedawne wydarzenia związane z ujawnianiem wspierania dopingiu rosyjskich sportowców przez najwyższe władze sportowe, a być może nawet państwowe, a także moralnie dwuznaczne działania IAAF lub Międzynarodowej Unii Kolarskiej [UCI, Union Cycliste Internationale] – ubiegłoroczne raporty Światowej Agencji Antydopingowej na temat dopingiu w Rosji oraz Niezależnej Komisji ds. Reformy Kolarstwa UCI), trudno dziwić się takiej postawie trenerów. Jakkolwiek pożądana byłaby większa siła postaw wobec możliwości osiągnięcia sukcesów bez niedozwolonego wspomagania, w świetle zasygnalizowanych powyżej uwag można by ją uznać wręcz za naiwną. Jednocześnie jednak pozytywny kierunek i dość duża siła pozostałych postaw cząstkowych sugerują, iż polityka antydopingowa znajduje w środowisku trenerskim duże wsparcie.

W postawach wobec przeciwdziałania dopingowi w sporcie trenerzy szkolący w dyscyplinach indywidualnych okazali się bardziej pozytywnie nastawieni niż trenerzy dyscyplin zespołowych, przy umiarkowanej sile związku między obiema grupami. Wynik taki zdaje się wpisywać w zależności zaobserwowane już w badaniach nad rozumowaniem moralnym sportowców uprawiających różnego rodzaju dyscypliny sportu (Beller i Stoll, 1992, 1995; Bredemeier i Shields, 1986, 1995). Stwierdzano w nich niższy jego poziom u uprawiających dyscypliny zespołowe. Przyczyn takiego stanu rzeczy upatruje się w tym, że charakter walki sportowej w zespołowych grach sportowych sprzyja kształtowaniu u trenerów i zawodników tzw. mentalności wojowniczej (*combat mentality*),

pociągającej za sobą przyjmowanie perspektywy „rywala jako wroga” oraz rozwijanie orientacji motywacyjnej o charakterze egocentrycznym. Obydwa te czynniki, jak pokazują liczne badania, korelują dodatnio ze skłonnościami do zachowań niesportowych. Czy wspomniany wyżej „ryt” rozumowania moralnego przedstawicieli dyscyplin zespołowych rozciąga się również na postawy wobec dopingiu? Pytanie to nie stanowiło przedmiotu badań, lecz w świetle uzyskanych wyników jego postawienie wydaje się zasadne, a twierdząca odpowiedź możliwa.

Niezadowolająco należy ocenić źródła informacji, z których trenerzy czerpią wiedzę na temat dopingiu w sporcie. Dominują tu Internet oraz telewizja, które nie zawsze – zwłaszcza Internet – bywają źródłem rzetelnych informacji, a czasem mogą wręcz budzić zastrzeżenia etyczne (zob. strony internetowe będące przewodnikami po praktycznych aspektach przyjmowania środków dopingujących, zwłaszcza steroidów anaboliczno-androgennych). Niepokojący w tym obrazie jest znikomy udział szkoleń specjalistycznych i materiałów edukacyjnych pochodzących od powołanych do tego celu podmiotów. Poziom samej wiedzy okazał się umiarkowany. Wprawdzie jedynie (aż?) 21,59% odpowiedzi na pytania testujące wiedzę na temat procedur i regulacji antydopingowych oraz środków i metod zabronionych było nieprawidłowych, ale prawidłowych było niewiele ponad połowę. Trenerzy stanowią zatem środowisko, w którym znajomość kwestii dopingiu i polityki antydopingowej – stanowiąca przecież istotną część profesjonalnego przygotowania zawodowego – nie jest wprawdzie mała, ale też daleko jej do kompletności.

WNIOSKI

1. Na podstawie uzyskanych wyników można stwierdzić, że postawy trenerów wobec przeciwdziałania dopingowi w sporcie wykazują pozytywny kierunek i dość znaczną umiarkowaną siłę. Jednocześnie jednak trenerzy są mniej skłonni oceniać pozytywnie możliwości osiągnięcia sukcesów bez uciekania się do niedozwolonego wspomagania.

2. Ze względu na niekorzystne proporcje źródeł, z których trenerzy czerpią wiedzę na temat zjawiska doping w sporcie, należy na szerszą skalę podjąć działania edukacyjne w tym środowisku.

3. Treści programów takich działań powinny przede wszystkim zawierać informacje na temat praw i obowiązków trenera i zawodnika oraz założeń polityki antydopingowej, bowiem w tym zakresie wiedza trenerów jest najmniejsza.

BIBLIOGRAFIA

- Backhouse, S.H., McKenna, J. (2012). Reviewing coaches' knowledge, attitudes and beliefs regarding doping in sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 7(1), 167–175.
- Beller, J.M., Stoll, S.K. (1992). A moral reasoning intervention program for Division I athletes. *Academic Athletic Journal*, Spring, 43–57.
- Beller, J.M., Stoll, S.K. (1995). Moral development of high school athletes. *Journal of Pediatric Science*, 7(4), 352–363.
- Blank, C., Leichtfried, V., Fürhapter, C., Müller, D., Schobersberger W. (2014). Doping in sports: West-Austrian sport teachers' and coaches' knowledge, attitude and behaviour. *Deutsche Zeitschrift für Sportmedizin*, 65, 289–293.
- Böhner, G., Wänke, M. (2004). *Postawy i zmiana postaw*. Gdańsk: GWP.
- Bredemeier, B.J.L., Shields, D.L.L. (1986). Game reasoning and interactional morality. *Journal of Genetic Psychology*, 147, 257–275.
- Bredemeier, B.J.L., Shields, D.L.L. (1995). *Character development and physical activity*. Champaign: Human Kinetics.
- Cassidy, T., Jones, R., Potrac, P. (2006). *Understanding sports coaching: The social, cultural and pedagogical foundations of coaching practice*. London-New York: Routledge.
- McCloskey J., Bailes J. (2005). *When winning costs too much. Steroids, supplements and scandal in today's sports*. Lanham: Taylor Trade Publishing.
- Rosen, D. (2008). *Dope. A history of performance enhancement in sports from the nineteenth century to today*. London: Praeger.
- Speed, H.D., Andersen, M.B. (2000). What exercise and sport scientists don't understand. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 3(1), 84–92.
- World Anti-Doping Code* (2015). World Anti-Doping Agency, Montreal.
- Yesalis, C., Kopstein, A., Bahrke, M. (2001). Difficulties in estimating the prevalence of drug use among athletes. W: W. Wilson, E. Derse (red.), *Doping in Elite Sport* (s. 43–62). Champaign: Human Kinetics.

Praca wpłynęła do Redakcji: 06.07.2016
Praca została przyjęta do druku: 12.09.2016

Adres do korespondencji:

Krzysztof Sas-Nowosielski

Katedra Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki

ul. Mikołowska 72b

40-065 Katowice

e-mail: k.sas-nowosielski@awf.katowice.pl